

Издөнүүчү Бейшеналиев Алмазбек Бейшеналиевичтин «**Борбордук Азия мамлекеттеринин жана Кыргызстандын тышкы саясатындагы Америка Кошмо Штаттарынын орду**» деген темадагы 07.00.02 – Ата Мекен тарыхы жана 07.00.03. – Жалпы тарых адистиктери боюнча тарых илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн даярдалган диссертациясына карата И.Арабаев атындагы КМУнун жана Жусуп Баласагын атындагы КУУнун алдындагы Д.07.18.578 диссертациялык кеңешинин эксперттик комиссиясынын

КОРУТУНДУСУ

Курамында тарых илимдеринин доктору Дадабаева Г.Р (төрага), тарых илимдеринин доктору Курманов З.К (мүчө), тарых илимдеринин доктору Мендикулова Г.М (мүчө) болгон эксперттик комиссия Бейшеналиев Алмазбек Бейшеналиевичтин “**Борбордук Азия мамлекеттеринин жана Кыргызстандын тышкы саясатындагы Америка Кошмо Штаттарынын орду**” деген аталыштагы **07.00.02** – Ата Мекен тарыхы жана **07.00.03.** –Жалпы тарых адистиктери боюнча тарых илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн даярдалган диссертациясынын кол жазмасын талкуулап, төмөнкү корутундуга келди.

1. 07.00.02. – Ата Мекен тарыхы жана 07.00.03. – Жалпы тарых адистиктери боюнча даярдалган иштин Д.07.18.578 Диссертациялык кеңешинин кароосунда коргоо укугуна дал келиши.

Бейшеналиев Алмазбектин “Борбордук Азия мамлекеттеринин жана Кыргызстандын тышкы саясатындагы Америка Кошмо Штаттарынын орду” деген темадагы 02.00.07. – Ата Мекен тарыхы жана 07.00.03. – Жалпы тарых адистиктери боюнча тарых илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн даярдалган диссертациясы Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Тарых жана маданий мурастар институтунун алдындагы Д.07.18.578 Диссертациялык кеңешинин профилдик багытына туура келет.

Каралып жаткан иште АКШ, КМШ жана Кыргызстандын маалымат булактарынын, архивдеринин негизинде ХХ кылымдын аягы – ХХІ кылымдын башындагы АКШнын постсоветтик Борбордук Азия жана Кыргызстандагы геосаясий кызыкчылыктары, багыттары, стратегиясы жана саясатынын эволюциясы аныкталган. Бул маселе 02.00.07. – Ата Мекен тарыхы жана 07.00.03. – Жалпы тарых адистиктеринин паспортуна жооп берет.

АКШдагы архивдик булактардын, изилдөөлөрдүн жана маалымат булактарынын негизинде 1991-жылдан баштап 2016-жылга чейинки АКШнын Борбордук Азияга жана Кыргызстанга карата жүргүзүп келе жаткан геосаясий стратегиясына баа берилген изилдөөдө алдыга коюлган максат төмөнкүдөй милдеттер аркылуу чечилген:

– ХХ кылымдын аягы – ХХІ кылымдын башындагы АКШнын Борбордук Азиядагы геосаясий кызыкчылыктары менен стратегиясын аныктоо;

- АКШнын постсоветтик Борбордук Азиядагы саясатынын эволюциясын, негизги багыттарын жана өзгөчөлүктөрүн тактоо ;
- АКШнын Кыргыз Республикасындагы кызыкчылыктарына жана аларды ишке ашыруу багыттарына баа берүү;
- Кыргыз Республикасы менен АКШнын кызматташтыгындагы көйгөйлөрдү изилдеп, алардын себептерин жана кемепеттерин далилдөө;
- акыркы учурларда АКШнын Кыргыз Республикасына карата болгон мамилелердеги көйгөйлөрүн чечүүнүн мүмкүн болгон жолдорун божомолдоо;

Каралып жаткан диссертациялык изилдөөнүн объектиси катары 1991-2016 жылдардагы АКШнын Борбордук Азия өлкөлөрү жана Кыргызстанга карата болгон геосаясий стратегиясы менен анын негизинде ишке ашырылып келген тышкы саясаты каралат.

Ал эми иштин предмети АКШнын XX кылымдын аягы – XXI кылымдын башындагы тышкы саясаты эсептелет.

Диссертациялык иштин объектиси жана предмети 02.00.07. – Ата Мекен тарыхы жана 07.00.03. – Жалпы тарых адистиктеринин мазмунуна жана ага коюлган талаптарына жооп берет.

2. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу төмөнкү аргументтер менен аныкталган.

XX кылымдын аягы - XXI кылымдын башында дүйнөдөгү геосаясий абал кескин өзгөрүп, анын натыйжасы Борбордук Азиянын постсоветтик өлкөлөрү менен Кыргызстанга түздөн-түз таасир эткени белгилүү. Бул өзгөрүүлөр СССРдин кыйрашы менен болгон эл аралык мамилелердин биполярдык системасынын жоюлушу жана ушуга байланыштуу АКШнын геосаясий стратегиясындагы бурулуштарга байланыштуу болду.

Бул өңүттөн алганда, АКШнын геосаясий стратегиясындагы өзгөрүүлөрдү жана алардын негизинде ишке ашырылып келген Борбордук Азия өлкөлөрү менен Кыргызстанга карата болгон Американын саясатындагы бурулуштарды 3 этапка бөлүп кароого болот.

Биринчи этап, 1991-жылы СССРдин кыйрашы жана Борбордук Азияда көз каранды эмес мамлекеттердин жаралышы менен башталып, 2000-2001-жылдар менен аяктайт. Борбордук Азиянын өлкөлөрүнө карата болгон АКШнын стратегиялык аракеттери СССР кулап, социалистик лагерь жоюлуп, эл аралык мамилелер моделиндеги биполярдык системанын ордуна униполярдык системанын орношу жана АКШнын дүйнөлүк гегемонгоайланышына байланыштуу болгон.

Экинчи этап, 11 сентябрь 2001-жылкы Нью-Йорктогу Дүйнөлүк соода борборуна террордук кол салуудан кийин башталып, болжол менен 2010-жылга чейин созулган. Террордук кол салуудан кийин Дж. Буштун

администрациясы “Терроризмге каршы согуш” жарыялап, эл аралык мамилелерде, анын ичинде Борбордук Азияда, “жумшак күч” ордуна согуштук күч колдонууга өткөн. Бишкектеги “Манас” аэропортунда 2001-жылы декабрда жана ушул эле жылы Өзбекстандын Карши шаарынын жанында “Ханабад” аэропортунда АКШнын аскердик базалары ачылган. Бул этапта АКШнын Борбордук Азия өлкөлөрүнө жана Кыргызстанга карата иш аракеттери абдан активдүү-агрессивдүү мүнөздө болгон. Бул багыттагы президент Дж. Буш (кичүүсү) ишке ашыргысы келген “Чоң Борбордук Азия” доктринасы АКШ үчүн көп нерселерди үмүттөндүргөн аракеттерден болгон. Бул жылдары Борбордук Азиядагы таасир үчүн АКШ менен Орусиянын ортосундагы күрөш күчөп, Орусиянын “салмагы” артып, бул көрүнүш дагы АКШнын Борбордук Азия өлкөлөрүнө карата болгон саясатына терс таасир этип турган.

АКШнын Борбордук Азия өлкөлөрүнө жана Кыргызстанга карата геосаясий аракеттеринин үчүнчү этабы 2010-жылдан башталып, азыркыга чейин созулуп келе жатат. Бул этапта АКШнын Борбордук Азиядагы позициясы солгундап, Орусиянын таасири күчөдү.

Ошентип, АКШнын Борбордук Азия өлкөлөрү жана Кыргызстанга карата болгон геосаясий мамилелери азыркы учурда жаңы багыттарды тандоонун алдында турат. Бул маселе АКШ гана эмес Борбордук Азия өлкөлөрү жана Кыргызстан үчүн абдан актуалдуу маселе экендиги талашсыз. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу дагы мына ушунда. Кошумча белгилеп кете турган нерсе, каралып жаткан маселе Кыргызстандын азыркысы жана келечеги үчүн өтө актуалдуу экендигине карабастан соңку жылдарда бул өңүттөгү атайын илимий изилдөөлөр болбой, маселе тиешелуу илимий баасын жана практикалык маанидеги тыянактардын жоктугу тарыхый көз караштан жаңыча баа берилиши учурдун актуалдуу маселелеринен болуп эсептелет.

3. Илимий жыйынтыктар.

Каралып жаткан диссертациялык иште бир катар жаңы, илимий-практикалык, тарыхнаамалык жыйынтыктар алынган. Ал жетишкендиктер Борбордук Азия мамлекеттеринин жана кыргыз тарыхнаамасына белгилүү деңгээлде салым кошуп, аймактагы тарых илиминин өнүгүшүнө да алгылыктуу таасирин тийгизе алат деп ишенебиз. Андагы жыйынтыктар төмөнкүлөр:

1. АКШнын улуттук кызыкчылыгы мамлекеттин экономикалык, аскерий, каржылык жана илимий-техникалык потенциалын өстүрүүгө болгон умтулуусу менен тыгыз байланышкан. Мамлекеттин ички керектөөлөр менен зарылдыктарды ишке ашыруу максатында өзүнүн дүйнөлүк аренадагы абалын бекемдөөгө болгон умтулуулары да «улуттук кызыкчылык» деп аталган жалпы категориянын айланасында калыптанат. Улуттук кызыкчылыктарда улуттун коомдук-саясий институттарга, материалдык жана руханий баалуулуктарга болгон мамилеси да кошулат. Ошондуктан,

алар АКШнын геосаясий стратегияларын түзүүдө эч качан көз жаздымда калбайт. Улуттук кызыкчылыктар АКШнын конкреттүү улуттук баалуулуктарын эске албастан туруп калыптана албайт.

2. Америкалык улуттук кызыкчылыктын эң башкы курамдык бөлүгү болуп АКШнын өзүн өзү мамлекет катары сактап калуу императиви эсептелет да, бул императив тышкы коркунучтардан коргонуу менен байланышкан коопсуздук маселеси, мамлекеттин экономикалык жана саясий позицияларын башка мамлекеттерден коргоо, мамлекеттин дүйнөлүк саясаттагы таасирин кеңейтүү маселелери менен тыгыз байланышкан. Америкалык улуттук кызыкчылык, жалпы жонунан, мамлекеттин геосаясий параметрлери, анын ресурстар мүнөздүктөрү, өлкөнүн экономикалык өнүгүү деңгээли, анын дүйнөлүк коомчулуктан алган орду, улуттук жана маданий салттар аркылуу аныкталат.

3. Американын Евразиядагы үстөмдүгү алардын дүйнөлүк лидерликке карай болгон амбицияларына чекит коё алат. Саясий аренада Американын дымагына каршы болууга жөндөмдүү атаандашты болтурбоо үчүн АКШнын геосаясий максаты болуп Евразияны тескөөгө алуу эсептелет. Энергоресурстардын дүйнөлүк запастарынын 80%ынан көп бөлүгү жаткан Евразия континенти Америк Кошмо Штаттарын аймака болгон кызыгуусун арттырбай койбойт.

4. Постсоветтик Борбор Азиянын мамлекеттери төмөнкүдөй төрт маданий-цивилизациялык пласттар тогошкон жер болуп саналат: 1) Орусия менен тыгыз байланышкан европалык, 2) араб-мусулмандык, 3) персиялык жана 4) кытай маданият-цивилизациялары. Мындай жагдай, бир жагынан, ар кандай багыттардагы эки жана көп жактуу кызматташтыктарды өнүктүрүүгө көмөк берсе, экинчи жагынан, өтө ийкемдүү жана тең салмактуу мүнөздөгү тышкы саясатты жүргүзүүгө мажбурлайт.

5. АКШнын тышкы саясатында Кыргыз Республикасынын орду, эки өлкөнүн 1991- жылдан тартып араларындагы коопсуздук, саясий жана гуманитардык маселелер маанилуу бойдон калууда. АКШнын Кыргызстан менен болгон мамилелеринин калыптанышы, багыттары жана этаптары изилденип, мындан ары мамилелер кайсы нукта уланаары прогноздолгон.

4. Диссертациядагы ар бир жыйынтыктын жана корутундунун (илимий жоболордун) негиздүүлүгүнүн жана ынанымдуулугунун деңгээли.

Издөнүүчү диссертацияда ар бир жаңы алынган жыйынтыктарды, корутунду пикирлерди негиздүү жана ынанымдуу далилдей алган. Бул далилдер тарых илиминде олуттуу мааниге ээ. Илимий айлампага киргизилген материалдарды изилдөөдө колдонулган ыкмалар диссертациялык иштин максатын жана милдеттерин ишке ашырууда жакшы жыйынтыктарды алып келгендиги диссертант тарабынан ырасталган. Ал жыйынтыктар төмөнкүлөр:

- XX к. аягы - XXI башындагы АКШнын постсоветтик Борбордук Азияга карата жүргүзгөн саясаты тарыхый геостратегиялык долбоорлорго таянуу менен жүргүзүлүп, дүйнөлүк үстөмдүккө багытталган Американын атлантизм идеяларын көздөгөн;

- XX к. аягы - XXI к. башындагы чукул өзгөргөн дүйнөлүк геосаясий кырдаалдан улам жаралган бир уюлдук эл аралык мамилелер системасы АКШга кеңири мүмкүнчүлүк берип, анын гегемондугу менен дүйнөлүк “жаңы тартипти” орнотууну шарттап, мунун бир өңүтү катары Американын Борбордук Азияга карата жаңы кызыкчылыктары менен стратегиялары жаралган;

- АКШ өзүнүн стратегиялык кызыкчылыктарын ишке ашыруу үчүн Борбордук Азияда үч этаптан турган жана бир нече багыттарды көздөгөн саясатты жүргүзгөн;

- постсоветтик Борбордук Азиядагы саясатын ойдогудай ишке ашыруу максатында АКШ бул чөлкөмдө өзүнүн саясий, аскердик-саясий экономикалык жана гуманитардык багыттардагы долбоорлорун пайдаланган;

- постсоветтик Борбордук Азиядагы саясатын ойдогудай ишке ашыруу максатында АКШ бул чөлкөмдө өзүнүн саясий, аскердик-саясий экономикалык жана гуманитардык багыттардагы долбоорлорун пайдаланган;

- АКШнын Борбордук Азияга карата саясаты дайыма эле ийгиликтүү болгон эмес. Өзгөчө акыркы жылдары көптөгөн проблемалар орун алып, мунун натыйжасында XX кылымдын аягындагы Борбордук Азиядагы анын үстөмдүгү жоголуп, чөлкөмдөгү атаандаштары болгон Россия менен Кытайдан таасири өсүп, Иран мамлекети активдеше баштаган;

- АКШнын Борбордук Азия өлкөлөрүнө карата жүргүзгөн саясатындагы жалпылыктар Кыргызстанга дагы мүнөздүү болгон. Бирок АКШ - Кыргызстан алакалаштыгынын калыптанышында жана өнүгүүсүндө айрым өзгөчөлүктөр болгон. Өзгөчөлүктөр Кыргызстандын саясий системасына, экономикалык абалына жана эл аралык мамилелердеги анын ээлеген позициясына жараша болгон;

- АКШнын Кыргызстанга карата болгон саясаты эки өлкө ортосундагы эки тараптуу жана башка мамлекеттер менен эл аралык уюмдар катышкан көп тараптуу жолдор менен ишке ашырылып келген;

- АКШнын эл аралык терроризмге каршы жамааттык коопсуздук боюнча жүргүзгөн Кыргызстан менен болгон кызматташуусу бир нече этаптарды басып өтүү аркылуу эволюцияланып, Борбордук Азиянын башка өлкөлөрүнө караганда айрым өзгөчөлүктөргө ээ болгон;

- акыркы мезгилдерде АКШнын Кыргызстанга карата болгон саясатында айрым проблемалар менен түшүнбөстүктөр жаралып, алар эки өлкөнүн ортосундагы мамилелердеги жаңы багыттарды жана мүмкүнчүлүктөрдү издегенге түртүүдө.

5. Диссертациялык иштеги ар бир илимий жыйынтыктын (жобонун), корутундунун жаңычылдыгынын дэңгээли.

Каралып жаткан теманын илимий жыйынтыктарынын жаңычылдык дэңгээли эксперттик корутундунун жогоруда айтылган 3-4-беренелеринде чагылдырылган. Ошол эле учурда принципалдуу жаңычылдык катары төмөнкүлөрдү белгилеп кетүүгө болот:

- АКШнын Борбордук Азияга жана Кыргыз Республикасына карата болгон саясаты комплекстүү изилденген;

- Америкалык көптөгөн маалыматтар илимий пайдаланууга алынып, илимий айлампага алынган;

- Постсоветтик Борбор Азия мейкиндиги Х. Маккиндердин классикалык геосаясаттын өзөктүү терминине айланган «хартленд» тууралуу концепциясы менен анын АКШнын тышкы саясатындагы заманбап интерпретациясына канчалык дэңгээлде ылайык келээри такталган;

- Кошмо Штаттардын Борбордук Азия мамлекеттерине жана Кыргызстанга болгон тышкы саясатынын негизги этаптары, багыттары аныкталып, проблемалары белгиленген;

- Дж. Буш (кичүүсү) менен Б. Обаманын постсоветтик Борбор Азияга карата болгон доктриналарынын өзгөчөлүктөрү жалпыланган;

- АКШнын постсоветтик БА чөлкөмүнө карата жасаган саясатындагы «Чоң Борбор Азия» (ЧБА) заманбап геоконцепцияга, анын ролу менен абалына баа берилди, ошондой эле анын келечегине прогноздор жасалгандыгын **негизги жаңычылдыгы** деп кароого болот.

6. Диссертациянын илимий жана практикалык маанисин ачууда, изилдөөгө алынып чыгылган актуалдуу маселелерди чечүүдө иштин илимий жыйынтыктарынын ички биримдигин жана багыттуулугун баалоо.

Издөнүүчү Бейшеналиев Алмазбек «Борбордук Азия мамлекеттеринин жана Кыргызстандын тышкы саясатындагы Америка Кошмо Штаттарынын орду» деген темадагы 02.00.07. – Ата Мекен тарыхы жана 07.00.03. – Жалпы тарых адистиктери боюнча даярдалган диссертациясы жаңы булактарды айрыкча АКШ штаттарынын ак үй, сенат, конгресстин архивдик материалдарынан жана Батыштык илимпоздордун, АКШдагы университет, илим изилдөө борборлорунун китепканаларынан колдонулган булактарды илимий айлампага киргизүүнүн негизинде АКШ- Борбордук Азия жана Кыргызстан кызматташтыгын комплекстүү изилдөөгө алган.

Изилдөө жана анын жыйынтыктары колдонулган архивдик, документалдык, цифралык жана тарыхый фактыларды камтыган англис, немис, орус жана кыргыз тилиндеги материалдарга негизделген.

Корутунду диссертациялык иштин максаты жана милдеттеринен келип чыккан жоболорго толук жооп берет.

Диссертанттын **жекече салымы** катары илимий басылмаларда жарык көргөн эмгектердин илимий талдоого алып, архивдик жаңы маалыматтардын негизинде биринчи жолу системалуу изилдеп, аларга конкреттүү талдоолор

жүргүзүп, баа берүү аркылуу илимий-теориялык корутундулар чыгарганын айтууга болот, ошондой эле буга чейин басмада жарык көрө элек архивдик материалдардын илимий айлампага киргизилишин да диссертанттын жеке салымы катары кароого болот.

7. Диссертациядагы жетишилген илимий жыйынтыктардын практикалык мааниси.

Диссертациялык изилдөөнүн корутундулары жаңы окуу курстарын иштеп чыгууда, ал эми диссертациянын материалдары жогорку окуу жайларында АКШнын БА чөлкөмүнө, анын ичинде Кыргыз Республикасына карата жүргүзгөн саясаты боюнча дарстарды окууда пайдаланууга болот. Диссертациянын негизги абалдары менен корутундулары АКШнын Борбор Азияга карата жасаган саясатындагы саясий-дипломатиялык, экономикалык жана аскердик-техникалык стратегиясын прогноздоого кеңири мүмкүндүк бергендиктен, Кыргыз Республикасынын тышкы саясатын иштеп чыгуу үчүн зор практикалык мааниге ээ.

8. Диссертациянын жыйынтыктарынын жана корутундусунун автордун тема боюнча жарыялаган эмгектеринде тастыкталышы.

Диссертациялык иштин мазмуну талапкердин төмөнкү басмада жарыяланган эмгектеринде чагылдырылган:

1. Бейшеналиев А.Б. АКШ мамлекети менен Кыргыз Республикасынын ортосундагы ортосундагы соода-экономикалык байланыштар, инвестициялар жана банк кызматташтыгы [Текст] // Наука и новые технологии.- № 7, Бишкек - 2013– 2013. –146-149-беттер.
2. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекети менен экономикалык кызматташтыгындагы айрым көйгөйлүү маселелер [Текст] /Наука и новые технологии.- № 7, Бишкек- 2013. –153-155-беттер.
3. Beishenaliev A.The past, present and future of the United States- Kyrgyzstan relations(монография) [Текст] // Rethink Institute, Washington DC- 2014.- 88p.
4. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекети менен Кыргызстан республикасынын ортосундагы аскерий кызматташтык [Текст] // Известия вузов.- №11, Бишкек -2014. 135-138- беттер.
5. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекетинин тышкы саясаты менен улуттук кызыкчылыктарын калыптандырган негизги геосаясий жоболор[Текст] //И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жарчысы.- №1, Бишкек – 2014. 98-102- беттер.
6. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекетинин тышкы саясатынын калыптанышындагы атлантизм геосаясий жобосунун ролу жана орду[Текст] // И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жарчысы.-№1, Бишкек – 2014. 103-107- беттер.
7. Бейшеналиев А. Б. Кыргыз Республикасы менен АКШ мамлекетинин ортосундагы кызматташтыктарды изилдөөнүн негизги булактары [Текст] // БГУ жарчысы.-№4, Бишкек- 2014. 310-316 –беттер.

8. Бейшеналиев А. Б. Кыргыз Республикасы менен АКШ мамлекетинин ортосундагы билим берүү жаатындагы кызматташтык: приоритеттер, негизги факторлор жана натыйжалар [Текст] // БГУ жарчысы.-№4, Бишкек- 2014.– 316-321- беттер.
9. Бейшеналиев А. Б. Постсоветтик Борбор Азия чөлкөмү учун Орусия федерациясы менен АКШ мамлекетинин ортосундагы геосаясий атаандаштыктын негиздери[Текст] // ALATOO ACADEMIC STUDIES.-№2, Бишкек – 2014.-61-70- беттер.
10. Бейшеналиев А. Б. АКШ менен Кыргызстандын ортосундагы саясий кызматташтыктын алгачкы он торт жылы [Текст] // И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жарчысы. Бишкек – 2014. -156-162 - беттер.
11. Бейшеналиев А. Б. АКШ менен Кыргыз Республикасынын тышкы саясатындагы негизги приоритеттер жана өзгөчөлүктөр [Текст] // И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жарчысы. Бишкек – 2014. - 163-165-беттер.
12. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекетинин дүйнөгө үстөмдүк кылуу ниети менен байланышкан айрым көйгөйлүү маселелери [Текст] // Известия вузов.-№1, Бишкек -2015, 161-165- беттер.
13. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекети менен Кыргыз Республткасынын саясий кызматташтыгындагы айрым көйгөйлүү маселелер [Текст] // Известия вузов.-№1, Бишкек -2015.- 169-174- беттер.
14. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекети менен Кыргыз Республикасынын аскерий кызматташтыгындагы айрым көйгөйлүү маселелер [Текст] // Наука и новые технологии.- №2, Бишкек-2015.-222-226 – беттер.
15. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекети менен Кыргыз Республикасынын ортосундагы кызматташтыктын билим берүү чөйрөсүндө жаралган айрым ийгиликтер [Текст] // Наука и новые технологии- №2, Бишкек-2015. -231-236 –беттер.
16. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекети менен Кыргыз Республикасынын маданий кызматташтыгындагы айрым көйгөйлүү маселелер [Текст] // Известия вузов №2, Бишкек-2015. -180-185-беттер.
17. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекети менен Кыргыз Республикасынын маданий кызматташтыгындагы айрым көйгөйлүү маселелер [Текст] // Известия вузов №2, Бишкек-2015. -186-191-беттер.
18. Бейшеналиев А. Б. АКШ менен Кыргызстандын ортосундагы саясий кызматташтыктын соңку он жылдыгы[Текст] //Х.Карасаев атындагы БГУ жарчысы. – Бишкек, 2015. – №2 (32). – 153-156-б.б.
19. Бейшеналиев А. Б. Түстүү революциялардын АКШ мамлекетинин тышкы саясатындагы орду жана ролу[Текст] //Alatoo Academic Studies. – Бишкек, 2015. – № 3. – 63-67-б.б.
20. Бейшеналиев А. Б. АКШнын постсоветтик БА чөлкөмүнө карата өз улут кызыкчылыктарын коргоо максатында алып барган негизги

- стратегиялары [Текст] //Alatoo Akademik Studies. – Бишкек, 2015, – № 4. – 64-73-б.б.
21. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекетинин геостратегиясын калыптандырган негизги улуттук баалуулуктар [Текст] //К.И. Скрыбин атындагы КУАУнин жарчысы. – Бишкек, 2015. – № 2 . (34) – 3-9-б.б.
22. Бейшеналиев А. Б. АКШнын постсоветтик БА чөлкөмүнө карата өз улут кызык-чырын коргоо максатында алып барган негизги стратегиялары [Текст] // Alatoo Akademik Studies. – Бишкек, 2015, - № 4. – 64-73-б.б.
23. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекетинин тышкы саясатындагы экспансионисттик тенденциялар[Текст] //Alatoo Akademik Studies. - Бишкек, 2015– № 4. – 10-13-б.б.
24. Бейшеналиев А. Б. Ааламдашуу шарттарындагы АКШ мамлекетинин геостратегиялык өзгөчөлүктөрү[Текст] //Известия вузов. – Бишкек, 2015. – №. 4. - 95-100-б.б.
25. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекетинин тышкы саясаты менен улуттук кызыкчылыктарын калыптандырган негизги геосаясий жоболор[Текст] //И. Арабаев атындагы КМУ жарчысы. – Бишкек, 2014. - № 1. – 98-103-б.б.
26. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекетинин тышкы саясатындагы негизги приоритеттерди калыптандырган улуттук коопсуздук стратегиялары[Текст] //Наука и новые тех. – Бишкек, 2015. - № 4 . – 176-180-б.б
27. Бейшеналиев А. Б. АКШ мамлекетинин Евразияга карата геосаясий стратегиясын калыптандырган негизги теориялык жоболор [Текст] //И. Арабаев атындагы КМУ жарчысы. – Бишкек, 2014. – № 1. – 189-193-б.б.
28. Бейшеналиев А. Б. Национальные интересы и их место в госстратегии США Бейшеналиев А. Б. Вестник ЕНУ имени Л.Н.Гумелева. – Казакстан, 2015. – № 5 (108). – 284-287 б.б.
29. Бейшеналиев А. Б. Доктрины, формирующие основные приоритеты внешней политике США [Текст] // Вестник ЕНУ имени Л.Н.Гумелева, - Казакстан, 2015. – № 5 (108). – 270-275 б.б.
30. Beishenaliev A., Sodikov N. Educational Changes after collapse in Central Asia [Текст] // Oxford University. November 2015.
31. Beishenaliev A. Reforms on Education in Five post-soviet Countries. [Текст] // <http://www.hiceducation.org/EDU2016.pdf> International Education Conference Honolulu, Hawaii USA. January – 2016.
32. Бейшеналиев А. Б. Направления американской политики в Центрально-Азиатском регионе [Текст] // Мировая политика. — 2018. - № 3. - С.88-98.
33. Бейшеналиев А. Б. Место и роль Центральной Азии в современной геополитике [Текст] //Политика и Общество. — 2018. - № 8. - С.56-64.
34. Бейшеналиев А. Б. Этапы американской политики в Центрально-Азиатском регионе (1991-2015) [Текст] // Genesis: исторические исследования. — 2018. - № 9. - С.30-37.

35. Бейшеналиев А. Б. Эволюция геополитических интересов США в Центральной Азии: реализуемые и текущие проекты [Текст] // «Теории и проблемы политических исследований», том 7, № 4А, 2018. - С.57-67.
35. Бейшеналиев А. Б. Стратегия США в постсоветской Центральной Азии [Текст] // «Этносоциум и межнациональная культура», №8, (122) 2018. - С.107-122.
36. Бейшеналиев А. Б. "Сотрудничество Кыргызстана с США: двустороннее и многостороннее" [Текст] // «Этносоциум и межнациональная культура», №7 (121), 2018. - С.140-153.
37. Бейшеналиев А. Б. Проблемы политического характера в отношениях Кыргызстана и США [Текст] // "АНИ: экономика и управление", № 3 (24), 2018 <http://napravo.ru/zhurnal-ani-ekonomika-i-upravlenie-journal-asr-economics-and-management/>

9. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна туура келиши.

Автореферат диссертациянын мазмунуна толук туура келет, диссертациянын максаты жана милдеттерине авторефераттын текстинде чагылдырылган материалдар толук жооп берет. Автореферат кыргыз, орус жана англис тилинде идентивдүү резюмелер менен коштолгон.

10. Диссертациялык коргоого жетектөөчү мекемени, расмий оппоненттерди дайындоо сунушунун негиздемеси.

Эксперттик комиссия Бейшеналиев Алмазбектин *“Борбордук Азия мамлекеттеринин жана Кыргызстандын тышкы саясатындагы Америка Кошмо Штаттарынын орду”* деген темадагы 07.00.02. – Ата Мекен тарыхы жана 07.00.03. – Жалпы тарых адистиктери боюнча тарых илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн даярдалган диссертациясын коргоого жетектөөчү мекеме катары Казакстан Республикасынын улуттук илим академиясы, тарых жана этнология институту (дареги- Казакстан Республикасы, Алмата 050010, Шевченко көчөсү 28) дайындоону сунуш кылат. Анткени, аталган структуралык институтта Жалпы тарых жана Ата Мекен тарыхы боюнча алгылыктуу изилдөөлөрдү жасап жана жарыкка чыгарып келе жаткан жамаат. Ошондой эле диссертациялык иштин темасы боюнча атайын курстарды окуткан профессордук-педагогикалык жамаат эмгектенет.

Биринчи расмий оппонент катары 07.00.03. Жалпы тарых адистиги боюнча тарых илимдеринин доктору, профессор Дадабаева Гульнара Рахимовнаны сунуш кылат.

Экинчи расмий оппонент катары 07.00.02 - Ата Мекен тарыхы адистиги боюнча тарых илимдеринин доктору, Күчүков Махмут Мамаевичти сунуш кылат.

Үчүнчү расмий оппонент катары 07.00.02 – Ата Мекен тарыхы адистиги боюнча тарых илимдеринин доктору Шейнфельд Асель Сувакуновна сунуш кылат.

11. Диссертациянын мазмунундагы жана аны жабдуудагы кемчиликтер жана изденүүчүгө сунуштар.

Бейшеналиев Алмазбек Бейшеналиевичтин диссертациялык иши жогоруда көрсөтүлгөн жетишкендиктер менен катар эле айрым бир мүчүлүштүктөргө да ээ. Аларды санап өтүү менен изденүүчүгө бир катар сунуштарды берүү зарыл деп ойлойбуз:

1. Колдонулган булактарда жергиликтүү архивдик материалдардын аздыгы;

2. 4- баптын 2- параграфында темадан сырткары башка темаларга дагы токтолгондуктан темадан сыртка чыгып кеткендиги;

3. Иштин 1-2 баптарына байланыштуу Борбордук Азиялык окумуштуулардын эмгектерине учкай токтолуп, жетишээрлик деңгээлде мазмунга кошулбагандыгы;

4. Жалпы иштин жана авторефераттын техникалык оформлениясындагы мүчүлүштүктөр эсептелет.

Эксперттик комиссия Бейшеналиев Алмазбек Бейшеналиевичтин «Борбордук Азия мамлекеттеринин жана Кыргызстандын тышкы саясатындагы Америка Кошмо Штаттарынын орду» деген темадагы 02.00.07. – Ата Мекен тарыхы жана 07.00.03. – Жалпы тарых адистиктери боюнча тарых илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн даярдалган диссертациясынын кол жазмасын, корутундудагы белгиленген кемчиликтерди жоюу жана каалоолорду аткаруу шарты менен И.Арабаев атындагы КМУнун жана Жусуп Баласагын атындагы КУУнун алдындагы Д.07.18.578 Диссертациялык кеңешинин кароосуна ачык коргоо үчүн кабыл алууну сунуштайт.

Комиссиянын төрагасы:

Г. Р. Дадабаева,
тарых илимдеринин доктору

Комиссиянын мүчөлөрү:

З. К. Курманов,
тарых илимдеринин доктору

Г. М. Мендикулова,
тарых илимдеринин доктору

Комиссиянын мүчөлөрүнүн кол тамгаларын тастыктаймын:

Диссертациялык Кеңештин
окумуштуу катчысы,
тарых илимдеринин доктору

А.К. Карыева